

2. Крупеня І., Мурза Є. «Nazione Ruthena, Nazione Cosacca»: образ українців в Італії 16–17 ст. *Консенсус*. № 2. 2025. С. 89–100.

3. Тицький С. Українська революція середини XVII століття: причини, характер і рушійні сили (проблеми української історіографії). *Україна в європейській та світовій історії: сучасний науковий і освітній дискурс*. XIV Всеукраїнські драгоманівські читання молодих істориків : збірник матеріалів. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. С. 82–91.

ПАРХОМЕНКО Наталія Миколаївна,
завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права імені
В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

ПРАВОВА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК РЕГУЛЯТИВНИЙ ФЕНОМЕН: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

Складність суспільних відносин та нелінійність їх розвитку, з одного боку, та екзистенційна потреба будь-якого суспільства або держави у забезпеченні прогресивного розвитку, зумовлює необхідність різного роду механізмів, інструментів та засобів впливу на поведінку суб'єктів. Це, в свою чергу, вимагає постійної уваги як з боку юридичної практики, так і фундаментальної науки щодо сутності та змісту таких засобів, серед яких неабияку роль відіграє правова ідентичність.

Правова ідентичність повинна бути об'єктом постійного наукового пізнання, особливо в умовах транзитивності українського суспільства, складних соціально-політичних умов, зумовлених повномасштабною збройною агресією проти нашої держави, а також: концептуальними змінами правової парадигми в умовах якої функціонує суб'єкт; рівнем правової культури, яка існує у суспільстві; здатністю власне суб'єкта сприймати ті чи інші глибинні правові явища, що прямо корелюється із рівнем правосвідомості, громадянської відповідальності та рівня його включення у життя соціуму [1, с. 216].

Наразі в юридичній науці ця проблематика залишається малодослідженою, що зумовлює активізацію наукових пошуків щодо всебічної характеристики правової ідентичності як категорії права та феномену, який здатен здійснювати регулювальний вплив на суспільні відносини. І в даному випадку першочергово варто звернутися до соціології, де ця категорія знайшла ґрунтовне дослідження. Зокрема, в соціальному контексті

ідентичність відноситься до чіткого та унікального набору характеристик, якостей, переконань і приналежностей, які визначають індивіда або групу. Це поняття охоплює різні аспекти, включаючи особисті якості, культурну спадщину, соціальні ролі та почуття приналежності. Ідентичність є динамічною, сформованою особистим досвідом, суспільними впливами та взаємодією між індивідами та їхніми ширшими культурними, соціальними та історичними контекстами. Ідентичність відіграє вирішальну роль у формуванні того, як люди сприймають себе та як їх сприймають інші. Крім того, ідентичність може бути виражена через такі фактори, як етнічна приналежність, національність, стать, релігія та особисті цінності, сприяючи багатству та різноманітності людського досвіду [2].

Окрім того, не так давно (2022 рік) в Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» з'явилося легальне визначення української національної та громадянської ідентичності. Зокрема: українська громадянська ідентичність – це стійке усвідомлення громадянином України, закордонним українцем свого політико-правового зв'язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством; українська національна ідентичність – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями [3].

У правовому сенсі ідентичність характеризує взаємозв'язок внутрішніх установок та переконань, внутрішньодержавної традиції та політики того чи іншого колективного чи індивідуального суб'єкта, як от держави, народу чи окремої особистості, із розумінням права як регулятора суспільних відносин, його змісту та функцій. З огляду на це варто зупинитися на таких ключових аспектах проблеми.

1. Держава, визначаючи загальнообов'язкові правила поведінки у вигляді законодавства, в тому числі основоположні права, свободи і обов'язки, за невиконання яких настає юридична відповідальність, основи державного ладу, гарантії та механізми забезпечення прав і свобод та законних інтересів тощо, визначає таким чином зміст правової ідентичності та створює підґрунтя такого взаємозв'язку. Особа, усвідомлюючи ці правила формує своє ставлення до права (правову свідомість та правову культуру), що в процесі правореалізації визначає її правомірну або протиправну поведінку. Таким чином відбувається формування правосуб'єктності та правова ідентифікація особи як частини певної спільноти, громадянина держави, що існує в межах правового поля.

2. Від того, наскільки право наближене до потреб суспільства, чи дотримані такі загальні принципи права як принцип гуманізму, справедливості, рівності, залежить процес включення правової інформації до життя особи, процес правової ідентифікації, правової соціалізації, які в свою

чергу визначають структуру правосвідомості особи і визначають її поведінку [4, с. 78].

3. Особу, як носія правової ідентичності характеризує правовий статус, що включає правоздатність, дієздатність та деліктоздатність, правовий зв'язок із державою – громадянство. Національна ідентичність є ключовим чинником формування правової ідентичності.

Коллективна, а в межах певної спільноти – національна, народна, державна ідентичність, дозволяє співвідносити та визначати правосуб'єктність в межах певної правової системи, державних кордонів, конституційно визначеного державного ладу, зокрема мови, культури, суспільних цінностей, закріплених в Основному Законі тощо, в аспекті правомірності їх реалізації. «Конституційна ідентичність є відображеною в конституції (конституційному тексті, а також цінностях і принципах, на яких він заснований) ідентичністю спільноти, що є суб'єктом установчої влади. Ця спільнота – політична за своєю сутністю, однак заснована на національній ідентичності державотвірного суб'єкта, реалізація права на самовизначення якого уможливила існування суверенної держави, в якій така конституція діє» [5, с. 5]. З іншого боку, державна правова ідентичність визначає її приналежність до більш широких спільнот в світі, як от європейської спільноти або англо-американської, або країн що перебувають у форматі східної правової традиції та ідентичності, тощо. Критеріальними показниками при цьому є єдиний правовий простір, конституційні цінності та цілі правового розвитку та ін.

1. Під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників відбувається зміна правової реальності, що зумовлює постійну трансформацію правової ідентичності та включає перманентну самоідентифікацію особи та спільноти в межах права; забезпечує тяглість та безперервність державності та підтримання правопорядку, кореляцію державної та міжнародної правової ідентичності; визначає стійкість правової ідентичності в умовах геополітичних змін та надзвичайних правових режимів.

2. Зміцнення правової ідентичності є одним із вагомих чинників національної безпеки, обороноспроможності, стійкості та прогресивного розвитку будь-якої держави.

Таким чином правова ідентичність є складним та багатоаспектним явищем, що включає сукупність закріплених державою принципів та норм, які є чинником формування правової ідентичності особи, спільноти та держави та, відповідно, інструментом забезпечення стабільного правового розвитку в межах певних правових систем та відповідно до запроваджених правових режимів.

Список використаних джерел

1. Король К. Сутність та зміст правової ідентичності. *Юридичний вісник*. 2023/6. С. 216.

2. Identity. Scholarly Community Encyclopedia. URL: <https://encyclopedia.pub/entry/54087#:~:text=Identity%20%7C%20Encyclopedia%20MDPI,0>

3. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 груд. 2022 року № 2834-ІХ.

4. Парута О. В. Концепція правової ідентичності в дискурсі теорії держави і права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 23. С. 76–80.

5. Бориславська О. Державна мова і конституційна ідентичність України: природа взаємозв'язків. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 3 (28). С. 3–15. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.3.2023.1>

Maksym M. PENDIURA,

Head of the Department of Theory,
History and Philosophy of Law,
Educational and Scientific Institute of Law
and Psychology, National Academy of
Internal Affairs; Candidate of Legal
Sciences, Associate Professor;

Viktorii V. PYLYPENKO,

Associate Professor of the Department of
Theory, History and Philosophy of Law,
Educational and Scientific Institute of Law
and Psychology, National Academy of
Internal Affairs; Candidate of Historical
Sciences, Associate Professor;

Ihor I. ROMANOV,

Professor of the Department of Language
Training, National Academy of Internal
Affairs; Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

ASSERTION OF UKRAINIAN NATIONAL AND CIVIC IDENTITY IN DE-OCCUPIED TERRITORIES IN THE POST-WAR PERIOD

National and civic identity in the context of regional conflicts shaping the contemporary geopolitical agenda constitutes primary targets of informational and other hybrid effects. For Ukraine, which has been resisting russian aggression since 2014 and a full-scale defensive war since 2022, European integration has become not only a strategic vector of foreign policy but also a catalyst for the transformation of its citizens' identity.

National identity is understood as a set of cultural, historical, and ethnic elements that shape a sense of belonging to the Ukrainian nation, whereas civic